

Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA
O PRAVNOM POLOŽAJU VJERSKIH ZAJEDNICA

Zagreb, 21. svibnja 2002.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVNOM POLOŽAJU VJERSKIH ZAJEDNICA

I. TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

Crkva odnosno druga vjerska zajednica (u daljnjem tekstu: vjerska zajednica) u smislu ovoga Zakona je zajednica fizičkih osoba koje ostvaruju slobodu vjeroispovijedi jednakim javnim obavljanjem vjerskih obreda i drugim očitovanjima svoje vjere (u daljnjem tekstu: vjernici) upisana u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: Evidencija).

Članak 2.

Vjerske zajednice samostalno i slobodno određuju svoju organizaciju; tijela upravljanja, njihovu hijerarhiju i nadležnosti; tijela i osobe koje predstavljaju vjersku zajednicu i njene organizacijske oblike; sadržaj i način očitovanja vjere; održavanje veza sa svojom središnjicom i drugim vjerskim zajednicama; udruživanje s drugim vjerskim zajednicama; i druga pitanja svog djelovanja, pod uvjetom da to nije protivno Ustavu Republike Hrvatske i zakonima.

Članak 3.

Vjerska zajednica u promicanju vjere i drugom svom djelovanju ne smije širiti netrpeljivost i predrasude prema drugim vjerskim zajednicama i njihovim vjernicima ili građanima bez vjerskog uvjerenja.

Članak 4.

(1) Vjerska zajednica se ne smije osnovati i djelovati sa sadržajem i načinom obavljanja vjerskih obreda i drugih očitovanja vjere koji su protivni pravnom poretku, javnom moralu ili na štetu života i zdravlja ili drugih prava i sloboda njenih vjernika i drugih građana.

(2) Postupanja protivno odredbi stavka 1. ovoga članka predstavljaju razlog da ministarstvo nadležno za poslove opće uprave (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) rješenjem, koje podliježe sudskoj kontroli, odbije upis u Evidenciju ili briše vjersku zajednicu iz Evidencije.

Članak 5.

(1) Vjerske zajednice koje djeluju kao pravne osobe u Republici Hrvatskoj na dan stupanja na snagu ovoga Zakona (u daljnjem tekstu: postojeće vjerske zajednice) upisuju se u Evidenciju podnošenjem prijave za upis.

(2) Zajednice vjernika koje na dan stupanja na snagu ovoga Zakona ne djeluju kao vjerske zajednice ili koje će se osnovati nakon dana stupanja na snagu ovoga Zakona (u daljnjem tekstu: novoosnovane vjerske zajednice), upisuju se u Evidenciju podnošenjem zahtjeva za upis. Radi utvrđivanja nepostojanja zapreka iz članka 4. stavak 1. ovoga Zakona, zahtjev za upis u Evidenciju mogu podnijeti one zajednice vjernika koje su do dana podnošenja zahtjeva najmanje pet godina djelovale kao udruge s pravnom osobnošću.

Članak 6.

(1) Evidenciju vodi Ministarstvo.

(2) U Evidenciju, pored vjerskih zajednica mogu se upisati i njihovi organizacijski oblici za koje to zatraži vjerska zajednica, te zajednice vjerskih zajednica, pod uvjetima i na način propisan ovim Zakonom.

(3) Vjerske zajednice, njihovi organizacijski oblici i zajednice vjerskih zajednica, neprofitne su pravne osobe.

Članak 7.

(1) Ovim se Zakonom ne sprječava ili ograničava osnivanje i djelovanje udruga s pravnom osobnošću ili bez pravne osobnosti koje su fizičke osobe osnovale radi ostvarivanja svojih vjerskih uvjerenja i slobode vjeroispovijedi.

(2) Udruge iz stavka 1. ovoga članka nemaju položaj vjerskih zajednica i ne mogu stjecati i ostvarivati prava koja prema odredbama ovoga Zakona ili drugih zakona imaju vjerske zajednice.

Članak 8.

(1) Vjerska zajednica u javnom djelovanju uz naziv na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu može koristiti naziv na stranom jeziku i pismu.

(2) Riječ "Hrvatska", njene izvedenice, kao i prijevod istih, te grb i zastava Republike Hrvatske mogu se unijeti u naziv i obilježja vjerske zajednice na način kojim se ističe ugled i dostojanstvo Republike Hrvatske.

(3) Naziv i obilježja vjerske zajednice ne smiju sadržavati službene nazive drugih država i njihova obilježja.

(4) Vjerska zajednica koja je prema pravu vjerske zajednice dio vjerske zajednice sa sjedištem izvan područja Republike Hrvatske može rabiti naziv te vjerske zajednice u svom nazivu.

(5) Naziv i obilježja vjerske zajednice ne smiju biti istovjetni nazivu i obilježjima vjerske zajednice koja je ranije upisana u Evidenciju.

(6) Odbit će se upis u Evidenciju zbog povrede odredbi ovoga članka.

Članak 9.

(1) Pitanja od zajedničkog interesa za Republiku Hrvatsku i neku ili više vjerskih zajednica mogu se uređivati i ugovorom kojeg sklapaju Vlada Republike Hrvatske i vjerska zajednica.

(2) Radi uređivanja odnosa države i vjerskih zajednica, kao i drugih pitanja od značenja za položaj i djelovanje vjerskih zajednica, Vlada Republike Hrvatske osniva Komisiju za odnose s vjerskim zajednicama.

II. POSEBNE ODREDBE

a) Vjerski obredi

Članak 10.

(1) Vjerske zajednice slobodno obavljaju vjerske obrede u svojim ili zakupljenim odnosno iznajmljenim zgradama ili prostorijama koje prema posebnim propisima ispunjavaju uvjete za okupljanje većeg broja osoba, te na otvorenim prostorima vjerskih objekata i na grobljima.

(2) Vjerski obredi mogu se obavljati i na drugim otvorenim prostorima, pod uvjetom da se o mjestu i vremenu vjerskog obreda obavijesti nadležna policijska uprava najkasnije 48 sati prije njegovog održavanja.

(3) Vjerske zajednice i sudionici vjerskog obreda na otvorenom prostoru imaju prava i obveze koje imaju organizator i sudionici javnog okupljanja prema propisima o javnom okupljanju.

b) Vjerske škole i učilišta

Članak 11.

(1) Vjerske zajednice imaju pravo osnivati vjerske škole i vjerska učilišta bilo kojeg stupnja u skladu sa zakonima.

(2) Vjerske škole i vjerska učilišta stječu pravnu osobnost i pravo javnosti pod uvjetima i po postupku propisanim zakonom.

c) Nepovredivost prostora vjerskih zajednica

Članak 12.

Zgrade i prostorije vjerskih zajednica namijenjene obavljanju vjerskih obreda nepovredive su, osim u slučajevima i pod uvjetima i na način propisanim posebnim zakonom.

d) Vjerski odgoj i nastava vjeronauka u odgojnim i obrazovnim ustanovama

Članak 13.

(1) Na traženje roditelja ili skrbnika u ustanovama predškolskog odgoja, program predškolskog odgoja može sadržavati vjerski odgoj. Vjerski odgoj ustrojava se sukladno zakonu te sporazumu koji sklapaju ministarstvo nadležno za predškolski odgoj i vjerska zajednica.

(2) Na traženje roditelja ili skrbnika učenika mlađih od 15 godina te na osnovi zajedničke izjave roditelja odnosno skrbnika i učenika od 15 godina i starijih, u osnovnim školama i srednjim školama ustrojava se nastava vjeronauka kao izbornog predmeta sukladno propisanom nastavnom planu i programu te sporazumu kojeg sklapaju ministarstvo nadležno za osnovno i srednje školstvo i vjerska zajednica.

(3) Vjerski odgoj u ustanovama predškolskog odgoja i nastavu vjeronauka u osnovnim i srednjim školama izvode osobe koje ispunjavaju uvjete utvrđene propisima i sporazumima iz stavka 1. i 2. ovoga članka.

(4) Ministarstvo nadležno za predškolski odgoj, osnovno školstvo i srednje školstvo, na prijedlog vjerske zajednice, daje suglasnost na programe vjerskog sadržaja koji se ostvaruju u ustanovama predškolskog odgoja, donosi plan i program nastave vjeronauka u osnovnim školama i srednjim školama, te odobrava udžbenike i didaktička sredstva.

(5) Vjerski odgoj u ustanovama predškolskog odgoja i nastava vjeronauka u osnovnim školama i srednjim školama odvojeni su od vjerskog odgoja i vjeronauka u vjerskim zajednicama. Pod uvjetima iz stavaka 1. i 2. ovoga članka djeca odnosno učenici imaju pravo sudjelovati u predškolskom odgoju odnosno nastavi vjeronauka bez obzira da li sudjeluju u vjerskim aktivnostima koje se provode izvan predškolskog odgoja odnosno osnovnog i srednješškolskog obrazovanja.

e) Dušobrižnička pomoć u zdravstvenim i ustanovama socijalne skrbi.

Članak 14.

Vjerskoj zajednici jamči se pravo na dušobrižništvo vjernika koji se nalaze u zdravstvenim i ustanovama socijalne skrbi. Način ostvarivanja ovog prava urediti će se ugovorom između vjerske zajednice i osnivača ovih ustanova.

f) Dušobrižništvo u kaznionicama i zatvorima

Članak 15.

Vjerskoj zajednici jamči se pravo na dušobrižništvo njenih vjernika koji se nalaze u kaznionicama i zatvorima. Način ostvarivanja ovog prava uredit će se ugovorom između vjerske zajednice i Vlade Republike Hrvatske.

g) Dušobrižništvo pripadnika Oružanih snaga i policije

Članak 16.

Vjerska zajednica ima pravo na dušobrižništvo svojih vjernika pripadnika Oružanih snaga i policije, te drugih osoba stalno zaposlenih u Oružanim snagama i policiji, i članova njihovih obitelji pod uvjetima i na način uređen sporazumom kojeg zaključuju s Ministarstvom obrane odnosno Ministarstvom unutarnjih poslova.

h) Sredstva za djelovanje vjerskih zajednica

Članak 17.

(1) Vjerska zajednica stječe sredstva:

- prihodima od svoje imovine,
- iz dobiti trgovačkih društava kojih su imatelji dionica ili udjela,
- obavljanjem karitativne, odgojno-obrazovne, kulturne, umjetničke ili druge opće korisne djelatnosti, te prodajom vjerskih izdanja ili suvenira,
- od pružanja vjerskih usluga,
- od nasljedstva i darova,
- od dobrovoljnih priloga (u novcu, uslugama ili radovima) fizičkih i pravnih osoba.

(2) Vjerska zajednica dobivat će iz državnog proračuna sredstva čija će se godišnja visina određivati ovisno o vrsti i značaju njenih vjerskih objekata (kulturnom, povijesnom, umjetničkom i sl.), te o djelovanju vjerske zajednice na odgojno-obrazovnom, socijalnom, zdravstvenom i kulturnom području i njenom doprinosu nacionalnoj kulturi, kao i humanitarnom i općekorisnom djelovanju vjerske zajednice.

(3) Vjerskoj zajednici može se iz državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne samouprave i proračuna jedinica područne (regionalne) samouprave dodijeljivati i namjenska potpora, osobito za izgradnju i obnovu objekata vjerske zajednice.

(4) Vjerska zajednica podnosi nadležnom tijelu obrazloženi zahtjev za dodjelu sredstava iz stavaka 2. i 3. ovoga članka.

(5) Vjerska zajednica ne plaća porez na promet nekretnina kada stječe vjerske objekte ili zemljište za izgradnju vjerskih objekata bez obzira na način stjecanja ovih nekretnina (nasljeđivanje, darovanje, naplatni pravni posao).

(6) Vjerska zajednica ne plaća porez na priloge koje joj daju građani i pravne osobe. Pravne i fizičke osobe ne plaćaju porez na dobit odnosno porez na dohodak do visine propisane Zakonom o porezu na dobit i Zakonom o porezu na dohodak.

(7) Vjerska zajednica ne plaća carinu i porez na predmete, koje prima od stranih vjerskih zajednica, te drugih stranih pravnih i fizičkih osoba, koji vjerskoj zajednici odnosno njenim svećenicima i drugim vjerskim službenicima služe za obavljanje vjerskih poslova.

(8) Vjerska zajednica i njeni ustrojstveni oblici koji su stekli pravnu osobnost upisom u Evidenciju za svoje obveze odgovaraju svaki cijelom svojom imovinom, u skladu sa zakonom.

i) Socijalna prava vjerskih službenika i polaznika vjerskih škola i učilišta

Članak 18.

(1) Svećenici i drugi vjerski službenici vjerske zajednice ostvaruju prava iz mirovinskog osiguranja, prava iz zdravstvenog osiguranja i prava po osnovi socijalne skrbi sukladno posebnim propisima.

(2) Radi obavljanja vjerskih poslova vjerska zajednica može stupati u pravne odnose i sklapati ugovore o radu s vjerskim službenicima i namještenicima. Vjerski službenici i namještenici s kojima je vjerska zajednica sklopila ugovor o radu ostvaruju prava iz radnog odnosa i po osnovi rada jednako kao i drugi zaposlenici.

(3) Redoviti polaznici vjerskih škola i vjerskih učilišta za pripremanje svećenika i drugih vjerskih službenika ostvaruju prava na zdravstvenu zaštitu, doplatu za djecu, mirovinsko i invalidsko osiguranje i prava socijalne skrbi, prava u javnom prometu, pod uvjetima i na način kako ih ostvaruju polaznici javnih škola i učilišta.

j) Pristup vjerskih zajednica sredstvima javnog priopćavanja

Članak 19.

Vjerska zajednica može obavljati djelatnost javnog priopćavanja sukladno posebnim propisima, te ima pravo pristupa i sredstvima javnog priopćavanja u vlasništvu Republike Hrvatske sukladno sporazumu kojeg zaključuje s pravnim osobama koje obavljaju djelatnost javnog priopćavanja.

III. EVIDENCIJA VJERSKIH ZAJEDNICA

Upis u Evidenciju

Članak 20.

(1) Postojeće vjerske zajednice u prijavi za upis u Evidenciju iskazuju sljedeće podatke:

- o nazivu vjerske zajednice,
- o sjedištu vjerske zajednice,
- o službi osobe ovlaštene za zastupanje vjerske zajednice,
- o pečatu i štambilju, koje u svom djelovanju rabi vjerska zajednica (dostavom otiska).

(2) Ministarstvo može zahtijevati od vjerske zajednice da radi upisa u Evidenciju dostavi i dokaz o činjenici da je vjerska zajednica imala pravnu osobnost na dan stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 21.

(1) Novoosnovana vjerska zajednica upisuje se u Evidenciju podnošenjem zahtjeva za upis koji sadrži podatke iz članka 20. stavka 1. ovoga Zakona. Uz zahtjev za upis dostavljaju se:

- akt iz kojeg je vidljivo da vjerska zajednica ima najmanje 50 vjernika,
- akt iz kojeg je vidljiv sadržaj i način očitovanja vjere, obavljanja vjerskih obreda, područje i načini djelovanja vjerske zajednice,
- akt iz kojeg je vidljivo da je novoosnovana vjerska zajednica kao zajednica vjernika prije podnošenja zahtjeva bila upisana u registar udruga najmanje pet godina.

(2) Ako je novoosnovana vjerska zajednica dio vjerske zajednice sa sjedištem u inozemstvu prema pravu te vjerske zajednice, zahtjevu za upis u Evidenciju mora se priložiti suglasnost nadležnog središnjeg tijela vjerske zajednice sa sjedištem u inozemstvu.

Članak 22.

(1) Ministarstvo rješenjem o upisu vjerske zajednice u Evidenciju utvrđuje:

- naziv i sjedište vjerske zajednice,
- datum upisa i evidencijski broj pod kojim se vjerska zajednica upisuje u Evidenciju,
- utvrđenje da vjerska zajednica danom upisa stječe svojstvo pravne osobe u smislu ovoga Zakona, službu osobe ovlaštene za zastupanje vjerske zajednice.

(2) Odbit će se prijava odnosno zahtjev za upis u Evidenciju ako Ministarstvo ocijeni da su sadržaj i način obavljanja vjerskih obreda i drugih očitovanja vjere protivni pravnom poretku, javnom moralu ili na štetu života i zdravlja ili drugih prava i sloboda vjernika i drugih građana.

(3) Protiv rješenja o upisu ili odbijanju upisa u Evidenciju može se pokrenuti upravni spor.

b) Brisanje iz Evidencije

Članak 23.

(1) Ministarstvo donosi rješenje o brisanju vjerske zajednice iz Evidencije u sljedećim slučajevima:

- ako nadležno tijelo vjerske zajednice donese odluku o njenom prestanku,
- ako tijelo sudbene vlasti pravomoćno utvrdi da vjerska zajednica svojim djelovanjem poziva ili potiče na vjersku, nacionalnu ili rasnu mržnju ili drugi oblik nesnošljivosti među građanima Republike Hrvatske,
- ako Ministarstvo u provođenju nadzora nad djelovanjem vjerske zajednice utvrdi da su sadržaj i način obavljanja vjerskih obreda i drugih očitovanja vjere protivni pravnom poretku, javnom moralu ili na štetu života i zdravlja ili drugih prava i sloboda njenih vjernika i drugih građana.

(2) Protiv rješenja o brisanju iz Evidencije može se pokrenuti upravni spor.

IV. POSEBNE ODREDBE

Članak 24.

(1) U slučajevima prestanka vjerske zajednice provodi se postupak njene likvidacije. Postupak likvidacije provodi nadležno tijelo vjerske zajednice.

(2) Nakon što se podmire dugovi vjerske zajednice o njenoj preostaloj imovini odlučit će se na način određen aktima vjerske zajednice. Ako aktima vjerske zajednice ništa nije određeno imovina vjerske zajednice postaje vlasništvo Republike Hrvatske.

Članak 25.

(1) Ministarstvo obavlja nadzor nad provođenjem ovoga Zakona.

(2) Nadležna ministarstva provode nadzor nad djelovanjem vjerskih zajednica u područjima njihove nadležnosti.

Članak 26.

(1) Ministar nadležan za poslove opće uprave pravilnikom propisuje obrasce i način vođenja Evidencije.

(2) Evidencija je javna.

(3) Vjerske zajednice dužne su prijaviti radi upisa u Evidenciju svaku promjenu podataka iz članka 22. ovoga Zakona.

Članak 27.

Odredbe ovoga Zakona kojima su uređena prava i obveze vjerskih zajednica odgovarajuće se primjenjuju na organizacijske oblike vjerskih zajednica i zajednice vjerskih zajednica koji su upisani u Evidenciju, te na njihov upis i brisanje iz Evidencije vjerskih zajednica.

Članak 28.

U pitanjima postupka upisa ili brisanja iz Evidencije koja nisu uređena ovim Zakonom primjenjuju se odredbe Zakona o općem upravnom postupku.

V. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 29.

(1) Postojeće vjerske zajednice dužne su prijavu podataka za upis u Evidenciju dostaviti Ministarstvu u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu pravilnika iz članka 26. stavak 1. ovoga Zakona.

(2) Ako vjerske zajednice ne postupe u skladu s odredbom stavka 1. ovoga članka ne mogu steći i obavljati prava koja imaju prema odredbama ovoga Zakona i drugih zakona.

Članak 30.

Nadležni će ministri donijeti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona podzakonske propise, za čije su donošenje ovlašteni prema odredbama ovoga Zakona.

Članak 31.

Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica ("Narodne novine", br. 14/78 i 52/88).

Članak 32.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Narodnim novinama".

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVNOM POLOŽAJU VJERSKIH ZAJEDNICA

OBRAZLOŽENJE

I. RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ZAKON DONOSI

Ustav Republike Hrvatske u odredbi članka 14. stavku 1. propisuje "Svaki čovjek i građanin u Republici Hrvatskoj ima sva prava i slobode, neovisno o njegovoj... vjeri", u odredbi članka 40. propisuje "Jamči se sloboda savjesti i vjeroispovjedi i slobodno javno očitovanje vjere ili drugog uvjerenja", a u odredbi članka 41. propisuje "Sve vjerske zajednice jednake su pred zakonom i odvojene od države. Vjerske zajednice slobodne su, u skladu sa zakonom, javno obavljati vjerske obrede, osnivati škole, učilišta, druge zavode, socijalne i dobrotvorne ustanove, te upravljati njima a u svojoj djelatnosti uživaju zaštitu i pomoć države."

Pitanja slobode vjeroispovjedi, slobodnog javnog očitovanja vjere, obavljanja vjerskih obreda od strane vjerskih zajednica i prava vjerskih zajednica da, u skladu sa zakonom, osnivaju škole, učilišta, socijalne i dobrotvorne ustanove te upravljaju njima i da u svojoj djelatnosti uživaju zaštitu i pomoć države, te neka druga pitanja od značaja za vjerske zajednice, uređena su u Republici Hrvatskoj velikim brojem zakona.

Temeljni, za položaj vjerskih zajednica, Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica ("Narodne novine" br. 14/78 i 52/88) koji uređuje neka pitanja osnivanja vjerskih zajednica, slobode ispovjedanja vjere i zadovoljavanja vjerskih potreba uključujući obavljanje vjerskih obreda, vjersku poduku, obavljanja vjerskih poslova, osnivanje vjerskih škola za spremanje svećenika i ostalih vjerskih službenika, obavljanja nekih drugih djelatnosti i poslova od strane vjerskih zajednica, donesen je u sasvim drugačijim, u odnosu na danas, društvenim, gospodarskim, pravnim i političkim prilikama, a do sada nije usklađen s Ustavom Republike Hrvatske. Tim zakonom je propisano da vjerske zajednice odnosno određene njihove organizacije imaju svojstvo građanske pravne osobe (ali s ograničenim pravom stjecanja vlasništva na nekretninama samo ako služe obavljanju vjerskih poslova, vjerskih obreda i smještaju vjerskih službenika), ali nije propisana obaveza njihovog upisa u odgovarajući registar, pa sukladno tome ni kada, osnivanjem ili upisom na koji drugi način, vjerske zajednice stječu pravnu osobnost. Nedostatak kvalitetnog i potpunog normativnog uređivanja pravnog položaja vjerskih zajednica, počeo je osobito dolaziti do izražaja, nakon donošenja Ustava Republike Hrvatske, s obzirom da su posebnim zakonima vjerskim zajednicama priznavana određena prava, te da vjerske zajednice imaju sva ona prava koja se po posebnim zakonima daju svim pravnim osobama. Takvi su zakoni:

1. Zakoni koje na jednak način uređuju prava i obveze svih pravnih osoba, pa propisana prava i obveze imaju i vjerske zajednice. To su, primjerice: Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine" br. 91/96, 68/98, 137/99 i 73/00), prema kojem vjerske zajednice mogu biti nositelji prava, vlasništva i drugih stvarnih prava, Zakon o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93), prema kojem vjerske zajednice mogu osnivati trgovačka društva, Zakon o ustanovama ("Narodne novine", br. 76/93) prema kojem vjerske zajednice mogu osnivati ustanove (ali pod uvjetima propisanim posebnim zakonima), Ovršni zakon ("Narodne novine", br. 57/96 i 29/99) prema kojem nad stvarima (nepokretnim i

pokretnim) i pravima u vlasništvu vjerskih zajednica koje su nužne za obavljanje njihove djelatnosti ne može se provesti ovrha.

2. Zakoni koji posebno propisuju koje djelatnosti i pod kojim uvjetima mogu obavljati vjerske zajednice. Tako:

- Zakon o osnovnom školstvu ("Narodne novine", br. 59/90, 60/92, 27/93 i 7/96), u odredbi članka 16. stavak 3. propisuje: "Pod uvjetima utvrđenim člankom 18. ovog Zakona, osnovnu školu mogu osnovati ...vjerske zajednice uz prethodnu suglasnost Ministarstva prosvjete i športa".

- Zakon o visokim učilištima ("Narodne novine", br. 59/96 – pročišćeni tekst) koji u odredbi članka 18 propisuje " (1) Visoka vjerska učilišta osnovana po općim aktima vjerskih zajednica imaju sva prava kao visoke škole ili fakulteti, ako ispunjavaju uvjete iz ovoga Zakona. (2) Položaj visokih učilišta iz stavka 1. ovog članka koja djeluju kao fakulteti u sastavu nekog od javnih sveučilišta, uređuje se ugovorom između sveučilišta i osnivatelja učilišta."

- Zakon o socijalnoj skrbi ("Narodne novine", br. 73/97) u odredbi članka 96. propisuje da "... vjerska zajednica ... može osnovati Dom socijalne skrbi, pod uvjetima i na način predviđen zakonima o ustanovama i ovim Zakonom", i uz "odobrenje ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi" a u odredbi članka 107. propisuje "Centar za pomoć i njegu može osnovati ... vjerska zajednica".

3. Zakoni koji propisuju da neku djelatnost mogu obavljati pravne osobe, ili koji propisuju da pravne osobe koje obavljaju neku djelatnost mogu biti u privatnom vlasništvu. Tako:

- Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Narodne novine", br. 1/97 – pročišćeni tekst i 11/97) koji odredbom članka 33. stavak 4. omogućuje da u vlasništvu vjerskih zajednica budu ustanove za zdravstvenu njegu u kući, poliklinike, opće bolnice, specijalne bolnice, ljekarne i lječilišta;

- Zakon o srednjem školstvu ("Narodne novine", br. 19/92, 26/93, 27/93 i 50/98) koji u odredbama članka 36. do 38. propisuje mogućnost osnivanja privatnih srednjih škola s pravom javnosti.

- Zakon o javnom priopćavanju ("Narodne novine", br. 83/96) koji u odredbi članka 2. propisuje da izdavati javno glasilo (javna glasila su: tisak, radio, televizija, programi novinskih agencija i druga javna glasila te elektronički mediji) može kao nakladnik fizička ili pravna osoba. Uvjeti izdavanja pojedinih vrsta javnih glasila propisani su posebnim zakonima (za radio i televiziju Zakonom o telekomunikacijama – "Narodne novine", br. 76/99 i 128/99, za izdavanje knjiga i drugih publikacija Zakon o izdavačkoj djelatnosti – "Narodne novine", br. 98/83, 26/93 i 5/95, koji u obavljanju djelatnosti izdavanja knjiga i drugih publikacija ograničava vjerske zajednice, jer u odredbi članka 23. propisuje "Vjerske zajednice mogu izdavati knjige i druge publikacije koje služe vjerskoj nastavi, vjerskoj pouci, obavljanju vjerskih poslova i vjerskih obreda, zadovoljavanju vjerskih potreba građana i obavješćavanju građana o pitanjima vezanim uz vjerske zajednice i religiju").

4. Još neki zakoni sadrže odredbe koje su značajne za vjerske zajednice. Tako: Zakon o javnom okupljanju ("Narodne novine", br. 128/99) koji uređuje okupljanja

građana radi ostvarivanja njihovih vjerskih interesa, te Zakon o humanitarnoj pomoći ("Narodne novine", br. 83/92), koji uređuje poslove prikupljanja i raspodjele humanitarne pomoći od strane vjerskih zajednica. Osobito su značajne odredbe Obiteljskog zakona ("Narodne novine", br. 162/98) koji u odredbi članka 8. propisuje "brak u vjerskom obliku s učincima građanskog braka sklapa se pred službenikom vjerske zajednice koja s Republikom Hrvatskom ima uređene pravne odnose", a u nekim drugim odredbama propisuje uvjete za provođenje ove odredbe. Pokazujemo i odredbu članka 94. stavak 2. Zakona o izvršavanju kazne zatvora ("Narodne novine", br. 128/99, 55/00 i 129/00) prema kojoj "(2) Kaznenik ima pravo kontaktirati s vjerskim službenikom svoje vjerske zajednice" i odredbu članka 95. stavak 1. ovog Zakona prema kojoj "(1) U kaznionici, odnosno zatvoru u kojem je veći broj kaznenika iste vjere, vjerskom će se službeniku za potrebe obreda najmanje jedanput tjedno osigurati prikladan prostor i vrijeme."

5. Vjerske zajednice svoje djelovanje i vjerske poslove ne obavljaju s ciljem stjecanja dobiti, pa sukladno odredbi članka 2. stavak 7. Zakona o porezu na dobit ("Narodne novine", br. 127/00) nisu obveznik plaćanja poreza na dobit, a sukladno odredbi članka 11. stavak 9. Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Narodne novine", br. 47/95, 164/98, 105/99 i 54/00) nisu obveznik plaćanja poreza na dodanu vrijednost.

6. Za vjerske zajednice osobito je značajan Zakon o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" br. 102/98) koji u odredbi članka 14. propisuje "Obvezno su osigurani svećenici, redovnici, redovnice i ostali vjerski službenici za vrijeme službe za vjersku zajednicu, ako nisu obvezno osigurani po drugoj osnovi", i koji u drugim odredbama utvrđuje određivanje mirovine ovih osoba. Treba primjetiti da Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine", br. 1/97, 109/97, 13/98, 10/99 i 34/99) ne uređuje zdravstveno osiguranje svećenika, redovnika, redovnica i ostalih vjerskih službenika (pa su oni zdravstveno osigurani temeljem jednog podzakonskog propisa Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje)

7. Za vjerske zajednice koje djeluju na području Republike Hrvatske već dugi niz godina je značajan i Zakon o nadoknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine ("Narodne novine", br. 92/96 i 39/99).

8. Za Katoličku crkvu i za Republiku Hrvatsku od osobitog značaja su međunarodni ugovori:

- Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske ("Narodne novine – Međunarodni ugovori" br. 2/97)
- Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture ("Narodne novine – Međunarodni ugovori", br. 2/97)
- Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima ("Narodne novine – Međunarodni ugovori", br. 3/97)
- Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima ("Narodne novine – Međunarodni ugovori", broj 18/98).

Ustav Republike Hrvatske ne sadrži odredbe koje bi za bilo koju društvenu tvorevinu propisivale da je pravna osoba. Pravna osobnost stječe se zakonom ili na temelju zakona, time da u pravnom sustavu Republike Hrvatske praktično gotovo sve pravne osobe postaju takvima upisom u odgovarajući registar (evidenciju). Izuzetak su Republika Hrvatska, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, Hrvatska narodna banka (za koju je zakonom izričito propisano da se ne upisuje u sudski registar, a nije propisan upis u neku drugu službenu evidenciju). Sve druge osobe stječu pravnu osobnost upisom u sudski registar (trgovačka društva, ustanove) ili u registar odnosno evidenciju koju vodi zakonom propisanim tijelo državne uprave (udruge, političke stranke, zaklade i fundacije).

Nesporno je da su vjerske zajednice društvene tvorevine sui generis. Na to upućuje činjenica da Ustav Republike Hrvatske vjerske zajednice tretira u odredbi članka 41., za razliku od ostalih mogućih oblika udruživanja građana (udruga građana uključujući i sindikate) koje uređuje u odredbi članka 43., te političkih stranaka koje uređuje u odredbi članka 6.. Posebnost vjerskih zajednica ogleda se u činjenici da se ni postojećim Zakonom, a ni Konačnim prijedlogom zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica ne propisuje organizacija vjerskih zajednica, njihova tijela upravljanja i njihove nadležnosti, a osobito vjersko djelovanje vjerskih zajednica (organiziranje vjerskog života, očitovanje vjere, obavljanje vjerskih obreda, dušobrižništvo i drugi vjerski poslovi). Posebnost vjerskih zajednica ogleda se i u činjenici da pravnu osobnost imaju, a predloženim Konačnim prijedlogom moći će je i dalje stjecati organizacijski oblici koji prema unutarnjem pravu vjerske zajednice i njenim aktima imaju pravnu osobnost. Ovakav pravni položaj vjerskih zajednica zakonodavstvo Republike Hrvatske priznalo je, kada se radi o Katoličkoj crkvi, Zakonom o potvrđivanju Ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima.

II. PITANJA KOJA SE ZAKONOM UREĐUJU

Konačnim prijedlogom zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica (u daljnjem tekstu: Konačni prijedlog), čije se donošenje predlaže, propisuje se da su vjerske zajednice pravne osobe i da pravnu osobnost stječu upisom u Evidenciju vjerskih zajednica Republike Hrvatske koju vodi ministarstvo nadležno za poslove opće uprave. Propisuje se pritom osobine koje označavaju vjersku zajednicu i čine je različitom od drugih pravnih osoba. Temeljeno na prikazanim odredbama Ustava Republike Hrvatske i odredbi članka 9. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Konačni prijedlog polazeći od slobode svakog da zajedno s drugim ostvaruje slobodu vjeroispovijedi i slobodno javno očituje vjeru, vjersku zajednicu označava kao zajednicu fizičkih osoba koje ostvaruju slobodu vjeroispovijedi jednakim javnim obavljanjem vjerskih obreda i drugim očitovanjem svoje vjere upisanu u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj.

Pritom se Konačnim prijedlogom propisuje da one vjerske zajednice koje djeluju kao pravne osobe u Republici Hrvatskoj na dan stupanja na snagu Konačnog prijedloga samo prijavljuju evidentiranje zakonom određenih podataka (naziv, sjedište, organizacijski oblik ako ga imaju, službu osobe ovlaštene za zastupanje, te otisak pečata i štambilja), dok zajednice vjernika koje na dan stupanja na snagu ovoga zakona ne djeluju kao vjerske zajednice ili koje će se osnovati na dan stupanja na snagu ovoga zakona, podnositi će zahtjev

za upis u Evidenciju vjerskih zajednica, kojem će morati priložiti i akt iz kojeg je vidljivo da je vjersku zajednicu osnovalo najmanje 50 vjernika (članak 21. stavak 1. podstavku 1. Konačnog prijedloga), te akt iz kojeg je vidljivo da je novoosnovana vjerska zajednica kao zajednica vjernika prije podnošenja zahtjeva bila upisana u registar udruga najmanje pet godina (članak 21. stavak 1 podstavak 3. Konačnog prijedloga).

Ustav Republike Hrvatske i Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda jamčeći slobodu vjeroispovijedi i slobodnog javnog očitovanja vjere dozvoljavaju i moguća ograničenja (Ustav Republike Hrvatske u odredbi članka 16., a Europska konvencija u odredbi članka 9. stvaka 2.), pa zakon ovlašćuje ministarstvo nadležno za poslove opće uprave da odbije upis odnosno briše iz Evidencije vjersku zajednicu čiji su sadržaj i način očitovanja vjerskih obreda i druga očitovanja vjere protivni pravnom poretku, javnom moralu ili na štetu života i zdravlja ili drugih prava i sloboda vjernika i drugih građana, kao i ako tijelo sudbene vlasti utvrdi da vjerska zajednica svojim djelovanjem poziva ili potiče na vjersku, nacionalnu ili rasnu mržnju ili drugi oblik nesnošljivosti među građanima Republike Hrvatske.

Konačni prijedlog pored odredbi kojima se uređuje pravni položaj vjerskih zajednica sadrži i odredbe kojima se uređuju neka pitanja iz djelovanja vjerskih zajednica koja su u svezi s pravnim položajem vjerskih zajednica, a koja nisu uređena drugim, naprijed prikazanim zakonima. Za ta pitanja (vjerski obredi, dušobrižnička pomoć i drugi vjerski poslovi u prostorima vjerskih zajednica; vjerske škole i vjerska učilišta; nepovredivost prostora vjerskih zajednica namijenjenih obavljanju vjerskih obreda; vjerski odgoj i vjeronauk u odgojnima i obrazovnim ustanovama; dušobrižnička pomoć u zdravstvenim i socijalnim ustanovama, kaznionicama i zatvorima; vjerski obredi, dušobrižnička pomoć i drugi vjerski poslovi za pripadnike Oružanih snaga i policije) je važno da su uređena sukladno kako su za Katoličku crkvu ugovorima između Svete Stolicе i Republike Hrvatske: o dušobrižništvu katoličkih vjernika pripadnika Oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske i o suradnji na području odgoja i kulture.

Polazeći od ustavne odredbe prema kojoj vjerske zajednice uživaju pomoć države, propisujući izvore sredstava koje ostvaruju vjerske zajednice, zakon propisuje da se vjerskim zajednicama osiguravaju sredstva iz državnog proračuna, ovisno vrsti i značaju (kulturnom, povijesnom, umjetničkom i sl.) vjerskih objekata, te o djelatnostima vjerske zajednice (odgojno-obrazovnoj, socijalnoj, humanitarnoj i dr.). Zakon propisuje i mogućnost namjenske pomoći sredstvima iz državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne samouprave te proračuna jedinica područne (regionalne) samouprave za izgradnju i obnovu vjerskih objekata i drugih objekata vjerskih zajednica.

Kako se vjerske zajednice ne osnivaju s ciljem stjecanja dobiti (imaju položaj neprofitnih pravnih osoba), zakonom se propisuje da vjerske zajednice: ne plaćaju porez na promet nekretnina kada ih stječu za izgradnju vjerskih objekata bez obzira na način stjecanja ovih nekretnina; ne plaćaju porez na priloge koje im daju građani i pravne osobe; ne plaćaju carinu i porez na predmete koje prime od stranih vjerskih zajednica, te drugih stranih i fizičkih osoba, a koji vjerskoj zajednici odnosno njenim svećenicima i drugim vjerskim službenicima služe za obavljanje vjerskih poslova.

III. OBJAŠNJENJE ODREDBI PREDLOŽENOG ZAKONA

Članak 1.

Ustav Republike Hrvatske ne određuje pravni položaj vjerskih zajednica (jednako kao što ne određuje ni pravni položaj nekih drugih zajednica građana – udruga, političkih stranaka, sindikata, kao i drugih osoba); pa odredba članka 1. propisuje da je crkva (tradicijski naziv za zajednice vjernika) odnosno druga vjerska zajednica, u smislu ovoga zakona, zajednica fizičkih osoba koje ostvaruju slobodu vjeroispovijedi jednakim javnim obavljanjem vjerskih obreda i drugim očitovanjem svoje vjere upisana u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj. Upisom u Evidenciju vjerska zajednica stječe pravnu osobnost u smislu ovoga Zakona (članak 22. stavak 1. podstavak 3.).

Svojstvo pravne osobe omogućuje vjerskim zajednicama da mogu biti nositelji prava vlasništva i drugih stvarnih prava, sukladno odredbama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, da mogu osnivati trgovačka društva sukladno s odredbama Zakona o trgovačkim društvima i osnivati ustanove sukladno s odredbama Zakona o ustanovama i odredbama posebnih zakona kojima je uređeno osnivanje pojedinih vrsta ustanova, osim ako je posebnim zakonom za pojedini slučaj propisana izričita zabrana vjerskim zajednicama da osnivaju određene pravne osobe ili su određeni mogući osnivači pravnih osoba među kojima nisu označene vjerske zajednice; zatim sklapati pravne poslove s drugim osobama (fizičkim i pravnim).

Članak 2.

Vjerske zajednice su pravne osobe sui generis. Njima zakonodavac ne određuje organizaciju, tijela upravljanja, njihovu hijerarhiju i nadležnosti, sadržaj i način očitovanja vjere, održavanja veza sa svojom središnjicom, udruživanje s drugim vjerskim zajednicama, kao i obavljanje drugih vjerskih poslova, pod uvjetom da to nije protivno Ustavu Republike Hrvatske i zakonima.

Članak 3.

Temeljeno na odredbi članka 40. Ustava Republike Hrvatske propisuje se da vjerska zajednica u promicanju vjere i drugom svom djelovanju ne smije širiti netrpeljivost i predrasude prema drugim vjerskim zajednicama i njihovim vjernicima ili građanima bez vjerskog uvjerenja.

Članak 4.

Propisuje da se vjerska zajednica ne smije osnovati i djelovati sa sadržajem i načinom obavljanja vjerskih obreda i drugih očitovanja vjere koji su protivni pravnom poretku, javnom moralu ili na štetu života i zdravlja ili drugih prava i sloboda njenih vjernika i drugih građana. Postupanja protivno navedenoj odredbi predstavljaju razlog za odbijanje upisa vjerske zajednice iz Evidencije ili njenog brisanja iz Evidencije.

Članak 5.

U stavku 1. i 2. ovoga članka razlikuju se postojeće vjerske zajednice tj. vjerske zajednice koje djeluju kao pravne osobe u Republici Hrvatskoj na dan stupanja na snagu ovoga Zakona i koje se upisuju u Evidenciju podnošenjem prijave za upis, te novoosnovane vjerske zajednice, tj. zajednice vjernika koje na dan stupanja na snagu ovoga zakona ne djeluju kao vjerske zajednice ili koje će se osnovati nakon stupanja na snagu ovoga zakona i koje se upisuju u Evidenciju podnošenjem zahtjeva za upis.

Radi utvrđivanja nepostojanja zapreka iz članka 4. stavka 1. ovoga zakona, zahtjev za upis u Evidenciju vjerskih zajednica mogu podnijeti one zajednice vjernika koje su do dana podnošenja zahtjeva najmanje pet godina djelovale kao udruge s pravnom osobnošću.

Članak 6.

Propisuje da Evidenciju vodi ministarstvo nadležno za poslove opće uprave. U Evidenciju se mogu upisati i organizacijski oblici vjerskih zajednica za koje to zatraži vjerska zajednica, te zajednice vjerskih zajednica, koji upisom u Evidenciju stječu pravnu osobnost.

U svezi s postavljenim pitanjem u tijeku rasprave o Prijedlogu zakona da li pravnu osobnost mogu steći i organizacijski (ustrojstveni) oblici vjerske zajednice koji su po propisima vjerske zajednice pravne osobe ukazujemo, da se ova odredba temelji na članku 2. stavku 2. i 3. Ugovora o između Svete Stoline i Republike Hrvatske, pre- ma kojem Republika Hrvatska priznaje javnu pravnu osobnost svih crkvenih ustanova koje imaju takvu pravnu osobnost prema odredbama kanonskoga prava (stavak 2.). "Nadležna crkvena vlast može osnivati, mijenjati, dokidati ili priznavati crkvene pravne osobe prema odredbama kanonskoga prava. Ona o tome obavještava nadležno tijelo državne uprave radi njihova upisa, u skladu s odgovarajućim državnim propisima" (stavak 3.).

Prema dobivenim podacima, Katolička crkva u Republici Hrvatskoj ima oko 2000 pravnih osoba (biskupije, župe, provincije, samostani, karitasi i dr.), koje će se upisati u Evidenciju kao pravne osobe, a to će pravo steći i organizacijski oblici drugih postojećih i novoosnovanih vjerskih zajednica.

Vjerske zajednice su neprofitne pravne osobe jer nisu osnovane i ne osnivaju se s ciljem stjecanja dobiti (stavak 3.)

Članak 7.

Odredbom članka 7. stavcima 1. i 2. propisuje se, da se ovim Zakonom ne sprječava ili ograničava osnivanje i djelovanje udruga s pravnom osobnošću ili bez pravne osobnosti koje su fizičke osobe osnovale radi ostvarivanja svojih vjerskih uvjerenja i slobode vjeroispovijedi. Ove udruge nemaju položaj vjerskih zajednica i ne mogu stjecati i ostvarivati prava koja prema odredbama ovoga Zakona ili drugih zakona imaju vjerske zajednice.

Članak 8.

Vjerska zajednica u javnom djelovanju uz naziv na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu može koristiti i naziv na stranom jeziku i pismu (stavak 1.). Ova odredba temelji se na odredbi članka 12. Ustava Republike Hrvatske u kojoj je propisano da je u Republici Hrvatskoj u službenoj uporabi hrvatski jezik i latinično pismo. U stavku 2., 3., 4. i 5. se

propisuje da se riječ "Hrvatska", njezine izvedenice kao i prijevodi istih, te dijelovi grba i zastave Republike Hrvatske mogu unijeti u naziv i obilježje vjerske zajednice na način kojim se ističe ugled i dostojanstvo Republike Hrvatske, te da naziv i obilježje vjerske zajednice ne smije sadržavati službene nazive drugih država i njihova obilježja. Vjerska zajednica koja je prema pravu vjerske zajednice dio vjerske zajednice sa sjedištem u inozemstvu može u svom nazivu rabiti naziv te vjerske zajednice. Osim toga, nazivi i obilježja vjerske zajednice ne smiju biti istovjetni nazivu i obilježjima vjerske zajednice koja je ranije upisana u Evidenciju.

Ova normativna rješenja u pravilu odgovaraju normativnim rješenjima koja su drugim zakonima propisana za udruge građana, pa i neke druge pravne osobe (ustanove, trgovačka društva). Zbog poredbe odredbi iz prethodnih stavaka ovoga članka odbit će se upis vjerske zajednice u Evidenciju (stavak 6.).

Članak 9.

Ova odredba daje mogućnost da Vlada Republike Hrvatske i jedna ili više vjerskih zajednica pitanja od zajedničkog interesa uređuju i ugovorima (stavak 1.), a radi uređivanja odnosa države i vjerskih zajednica, kao i pitanja od značenja za položaj i djelovanje vjerskih zajednica, Vlada Republike Hrvatske osniva Komisiju za odnose s vjerskim zajednicama.

Članak 10.

Odredbom članka 10. stavcima 1. i 2. utvrđuju se objekti, prostorije i prostori u kojima vjerske zajednice obavljaju vjerske obrede, dok se odredbom stavka 3. propisuje da se vjerski obredi na otvorenim prostorima moraju obavljati i sukladno odredbama Zakona o javnom okupljanju.

Članak 11.

Sukladno s odredbom članka 41. Ustava Republike Hrvatske, vjerske zajednice mogu osnivati vjerske škole i vjerska učilišta za pripremanje svećenika i drugih vjerskih službenika. Vjerske škole i vjerska učilišta prema odredbi ovog članka mogu steći pravo javnosti (što znači da svjedodžbe koje izdaju služe za upis u druge više škole i učilišta), ako ispunjavaju uvjete (osobito u odnosu na program škole odnosno učilišta) i po postupku koje propisuje ministar nadležan za poslove prosvjete i športa (za škole) odnosno ministar nadležan za poslove znanosti i tehnologije (za učilišta).

Članak 12.

Propisuje se nepovredivost zgrada i prostorija namijenjenih obavljanju vjerskih obreda (crkve, kapele, džamije, sinagoge i ostali prostori namijenjeni obavljanju vjerskih obreda) s izuzetkom, da nadležna tijela mogu u tim prostorima poduzeti mjere i radnje pod uvjetima i iz razloga propisanim zakonom.

Članak 13.

Prema odredbi članka 3. stavak 2. Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi (Narodne novine, br. 10/97), predškolski odgoj (koji obuhvaća programe odgoja, naobrazbe,

zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi u dječjim vrtićima za djecu od navršених 6 mjeseci života do polaska u osnovnu školu) ostvaruje se u skladu s vjerskim potrebama obitelji. Sukladno ovoj odredbi, u stavku 1. ovoga članka propisuje se da na traženje roditelja ili skrbnika u ustanovama predškolskoga odgoja program predškolskog odgoja može sadržavati i vjerski odgoj koji se ustrojava sukladno zakonu te sporazumu kojeg sklapaju ministarstvo nadležno za predškolski odgoj i vjerska zajednica.

Na traženje roditelja ili skrbnika učenika mlađih od 15 godina, te na osnovi zajedničke izjave roditelja, odnosno skrbnika i učenika od 15 godina i starijih, u osnovnim i srednjim školama ustrojava se nastava vjeronauka kao izbornog predmeta sukladno propisanom nastavnom planu i programu kojeg sklapaju ministarstvo nadležno za osnovno i srednje školstvo i vjerska zajednica (stavak 2.).

Prema stavku 3. ovoga članka vjerski odgoj u predškolskim ustanovama i nastavu vjeronauka u osnovnim i srednjim školama izvode osobe koje ispunjavaju uvjete utvrđene propisima i sporazumima iz stavka 1. i 2. ovoga članka, dok ministarstvo nadležno za predškolski odgoj, osnovno i srednje školstvo, na prijedlog pojedine vjerske zajednice, daje suglasnost na programe vjerskog sadržaja koji se ostvaruju u ustanovama predškolskog odgoja, donosi plan i program nastave vjeronauka u osnovnim i srednjim školama, te odobrava udžbenike i didaktička sredstva (stavak 4.).

Odredbom stavka 5. zahtijeva se, da su vjerski odgoj u predškolskim ustanovama, nastava u osnovnim i srednjim školama odvojeni od vjerskog odgoja i vjeronauka u vjerskim zajednicama. Pod uvjetima iz stavka 1. i 2. ovoga članka, djeca, odnosno učenici imaju pravo sudjelovati u predškolskom odgoju odnosno nastavi vjeronauka bez obzira da li sudjeluju u vjerskim aktivnostima koje provode izvan predškolskog odgoja, odnosno osnovnog i srednje školskog obrazovanja.

U tijeku rasprave o Nacrtu prijedloga zakona postavljeno je pitanje razlike između pojma "vjerski odgoj" i pojma "vjeronauk", te u svezi s tim ukazujemo da je razlog postojanja ovih dvaju pojmova pedagoške naravi. Naime, zbog uzrasta djece u cjelokupnom predškolskom odgoju prevladava termin "odgoj", a označava proces rada s djecom koji se zbiva kroz didaktički osmišljenu igru uloga, pripovijedanje, te likovno i glazbeno izražavanje. Program vjerskog odgoja ostvarivat će se na istovjetan način, što znači, da će se najčešći metodički postupak u upoznavanju biblijskih sadržaja odvijati kroz igru. Dakle, u vjerskom odgoju predškolske djece ne radi se o predavanjima, učenju obrazovnih činjenica ili nečem sličnom što je primjereno školskoj djeci.

Za školsku djecu koristi se termin "vjeronauk", jer s uzrastom djece, uz odgojne, jačaju i obrazovni elementi.

Članak 14.

Vjerskim zajednicama jamči se pravo na dušobrižničku pomoć (posjeta, razgovor, savjetovanje, ispovijed, posljednja pomast i dr.) svećenika ili druge osobe vjerske zajednice građanima koji se nalaze u zdravstvenim i ustanovama socijalne skrbi. Način ostvarivanja ovog uredit će se sporazumom (ugovorom) između vjerskih zajednica i osnivača ovih ustanova.

Članak 15.

Zakonom o izvršavanju kazne zatvora propisano je pravo kaznenika na "vjeroispovijedanje i razgovor s ovlaštenim vjerskim predstavnikom", a odredbom članka 10. jamči se vjerskim zajednicama i na druge oblike dušobrižništva njihovih vjernika u kaznionicama i zatvorima, (osobito održavanje vjerskih obreda), a način ostvarivanja ovog prava uredit će se sporazumom između vjerskih zajednica i Vlade Republike Hrvatske.

Članak 16.

Odredbom članka 16. propisuje se pravo vjerskih zajednica na dušobrižništvo svojih vjernika pripadnika Oružanih snaga i policije te drugih osoba stalno zaposlenih u Oružanim snagama i redarstvenim službama Republike Hrvatske i članova njihovih obitelji pod uvjetima i na način uređen sporazumom kojeg vjerske zajednice zaključuju s Ministarstvom obrane, odnosno Ministarstvom unutarnjih poslova.

U svezi s navedenim člankom napominjemo da je u tijeku rasprave o Prijedlogu zakona iznijeto mišljenje da je isti protivan Ustavu Republike Hrvatske, međutim ukazujemo, da pravo vjerske zajednice na dušobrižništvo pripadnika Oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske i njihovih obitelji proizlazi iz Ugovora između Svete Stoline i Republike Hrvatske o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske, koje pravo trebaju imati i ostale vjerske zajednice.

Također je u tijeku rasprave napomenuto da riječ "dušobrižništvo" zvuči pogrdno i da bi je stoga trebalo promijeniti u izraz "vjerski rad" ili "rad s vjernicima", međutim, smatramo da ovu riječ nije potrebno promijeniti jer se pridjev "dušobrižnički" odnosi na dušobrižnika, tj. onog koji se brine za spas duše, svećenika, duhovnika (Rječnik hrvatskoga jezika, Vladimira Anića iz 1991. godine), uz napomenu da se ova riječ rabi i u Ugovoru između Svete Stoline i Republike Hrvatske o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske.

Članak 17.

Odredbama članka 17. određuju se izvori sredstava za djelatnost vjerskih zajednica. Sredstva za djelatnost vjerskih zajednica osiguravat će se iz državnog proračuna u godišnjim iznosima koji će se određivati ovisno o pokazateljima iz stavka 2. ovog članka, razumljivo i o proračunskim mogućnostima.

Iz državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne samouprave i proračuna jedinica područne (regionalne) samouprave moći će se dodjeljivati vjerskim zajednicama namjenska pomoć, osobito za izgradnju i obnovu uništenih i oštećenih vjerskih objekata i drugih objekata vjerskih zajednica (stavak 3.). Vjerske zajednice podnose obrazloženi zahtjev za dodjelu sredstava iz stavka 2. i 3. ovoga članka tijelu nadležnom za dodjelu ovih sredstava (stavak 4.)

Vjerske zajednice prema stavku 5. ovoga članka ne plaćaju porez na promet nekretnina kada stječu vjerske objekte ili zamljište za izgradnju vjerskih objekata bez obzira na način stjecanja ovih nekretnina (nasljeđivanje, darovanje, naplatni pravni posao).

Vjerske zajednice, kao neprofitne pravne osobe (članak 6. stavak 3. ovoga Zakona), nisu obveznici plaćanja poreza na dobit, a odredbama Zakona o porezu na dodanu vrijednost oslobođene su plaćanja poreza na dodanu vrijednost na usluge koje pružaju građanima u obavljanju vjerskih poslova. Odredbama ovog članka, stavcima 6. i 7.) vjerske zajednice oslobađaju se plaćanja poreza na priloge koje im daju građani i pravne osobe, a oslobađaju se i plaćanja carina i poreza na predmete koje primaju iz inozemstva i koje služe vjerskoj zajednici odnosno njenim svećenicima i drugim vjerskim službenicima za obavljanje vjerskih poslova.

Vjerske zajednice kao pravne osobe i njeni ustrojstveni oblici koji su stekli pravnu osobnost upisom u Evidenciju stupaju u različite obvezno-pravne odnose s drugim osobama, pa odredba članka 17. stavak 8. propisuje da za svoje obveze odgovaraju cijelom svojom imovinom, u skladu sa zakonom. Ova odredba upućuje, da sukladno odredbama Ovršnog zakona neće biti moguće prisilno ostvarenje tražbine vjerovnika ovrhom na imovini vjerske zajednice koju čine stvari i prava nužni za obavljanje djelovanja vjerske zajednice. Ova odredba niti neka druga odredba ovog zakona (niti odredba nekog drugog zakona) ne isključuju mogućnost stečaja nad vjerskom zajednicom, što znači da u slučajevima nesposobnosti za plaćanje ili prezaduženosti vjerske zajednice prema odredbama Stečajnog zakona ("Narodne novine", br. 44/96 i 29/99) nad vjerskom zajednicom bi se mogao provesti stečaj. Propisivanje isključenja stečaja nad vjerskom zajednicom značilo bi da za njene obveze solidarno odgovaraju njeni osnivači ili njeni članovi (vjernici)

Članak 18.

Odredba članka 18. priznaje svećenicima i ostalim vjerskim službenicima i redovnim polaznicima vjerskih škola za pripremanje svećenika i ostalih vjerskih službenika prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, prava iz zdravstvenog osiguranja i prava iz socijalne skrbi, koja se po vrsti i opsegu uređuju posebnim propisima, a redovitim polaznicima vjerskih škola i prava u javnom prometu koja imaju i polaznici javnih škola i učilišta.

Glede radnopravnih odnosa, u odnosu na Ustavom zajamčeni položaj vjerskih zajednica, ali i prirodu poslova koje obavljaju vjerski službenici, primjena propisa radnog prava na sve vjerske službenike zasigurno je neprimjerena pa je stoga potrebno u zakonu utvrditi da je za pojedine vjerske službenike radni odnos fakultativan i da ovisi o ustroju svake vjerske zajednice. Stoga svaka vjerska zajednica po diskrecionoj ocjeni treba utvrditi za navedene službenike jesu li ili nisu u radnopravnom položaju.

Ono što je u odnosu na njih nužno je utvrditi tko se smatra vjerskim službenikom da bi njegovo mirovinsko osiguranje s jedne strane bilo fakultativno (kao radnika ili bez radnog odnosa), ali s druge strane da bi mu se isto moglo uopće priznati prema članku 14. Zakona o mirovinskom osiguranju. Time se osigurava provedba i Zakona o mirovinskom osiguranju, na način da se vjerski službenici koji nisu u radnom odnosu mogu osigurati i bez radnog odnosa na mirovinsko osiguranje, a istodobno se štite ostale osobe koje prema ustroju vjerske zajednice nemaju takav status, na način da ostvaruju radnopravni status i zaštitu prema općim propisima

Članak 19.

Vjerske zajednice mogu obavljati djelatnost javnog priopćavanja sukladno posebnim propisima (izdavati sredstva javnog priopćavanja) prema odredbama Zakona o javnom priopćavanju, te obavljati djelatnosti radija i televizije prema odredbama Zakona o

telekomunikacijama, a propisuje se i njihovo pravo pristupa sredstvima javnog priopćavanja u vlasništvu Republike Hrvatske, što predstavlja obavezu ovakvih sredstava javnih priopćavanja da u svojim programima obuhvate i područja djelovanja (svih) vjerskih zajednica.

Članak 20. i 21.

U navedenim člancima propisuje se da postojeće vjerske zajednice u prijavi za upis u Evidenciju dostavljaju podatke: o nazivu i sjedištu vjerske zajednice, o službi osobe ovlaštene za zastupanje vjerske zajednice, te otisak svojega pečata i štambilja, međutim Ministarstvo je ovlašteno da u slučaju dvojbe da li je neka vjerska zajednica na dan stupanja na snagu ovoga zakona djelovala kao pravna osoba, zatražiti dokumante kojima se utvrđuje ova činjenica (članak 20.). Novoosnovana vjerska zajednica koja se upisuje se u Evidenciju podnošenjem zahtjeva za upis, osim podataka iz članka 20. ovoga zakona, treba još dostaviti. akt iz kojeg je vidljivo da ima najmanje 50 vjernika, akt iz kojeg je vidljiv sadržaj i način očitovanja vjere, obavljanja vjerskih obreda te područje i načini djelovanje, akt iz kojeg je vidljivo da je novoosnovana vjerska zajednica vjernika prije podnošenja zahtjeva bila upisana u registar udruga najmanje pet godina, a ukoliko je dio vjerske zajednice sa sjedištem u inozemstvu tada zahtjevu za upis treba priložiti i suglasnost nadležnog središnjeg tijela te vjerske zajednice (članak 21.).

Članak 22. i 23.

U članku 22. propisuju se razlozi zbog kojih će Ministarstvo odbiti upis u Evidenciju, dok su odredbi članka 23. stavku 1. propisani slučajevi u kojima će se vjerska zajednica brisati iz Evidencije.

Rješenje Ministarstva kojim se odbija upis u Evidenciju, kao i rješenje o brisanju iz Evidencije podliježe kontroli sudbene vlasti, jer se protiv istih može pokrenuti upravni spor kod Upravnog suda Republike Hrvatske.

Članak 24.

U ovom članku propisuje se da se u slučaju prestanka vjerske zajednice provodi postupak likvidacije. Postupak likvidacije provodi nadležno tijelo vjerske zajednice.

Članak 25.

Ovaj članak propisuje da nadzor na provođenjem ovoga Zakona obavlja Ministarstvo, dok nadležna ministarstva provode nadzor nad djelovanjem vjerske zajednice u područjima njihove nadležnosti.

Članak 26.

Prema ovom članku ministar nadležan za poslove opće uprave pravilnikom će propisati obrasce i način vođenja Evidencije. Propisana je dužnost vjerske zajednice prijaviti radi upisa u Evidenciju svaku promjenu iz članka 22. ovoga Zakona. Evidencija vjerskih zajednica je javna.

Članak 27.

Propisuje da se odredbe ovoga Zakona kojima su uređena prava i obveze vjerskih zajednica odgovarajuće primjenjuju na organizacijske oblike vjerskih zajednica i zajednice vjerskih zajednica koji su upisani u Evidenciju, na njihov upis i brisanje iz Evidencije.

Članak 29.

Prema odredbi ovoga članka postojeće vjerske zajednice dužne su prijavu za upis u Evinenciju dostaviti Ministarstvu u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu pravilnika iz članka 26. stavka 1. ovoga Zakona. Ako ne postupe u skladu s odredbom stavka 1. ovoga članka, ne mogu steći i obavljati prava koja imaju prema odredbama ovoga zakona i drugih Zakona.

Članak 30, 31. i 32.

U navedenim člancima propisan se rok u kojem će nadležni ministri donijeti podzakonske propise za čije su donošenje ovlašteni (članak 30.), dok se u članku 31. utvrđenje da stupanjem na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica ("Narodne novine", broj 14/78 i 52/88), te da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Narodnim novinama".

VI. SREDSTVA POTREBNA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Za provođenje predloženog zakona bit će potrebno osigurati sredstva u državnom proračunu:

- za opće korisno djelovanje i druge potrebe vjerskih zajednica (članak 17. stavak 2. Zakona),
- za poslove vođenja Evidencije, prvenstveno uspostavljanje informatičkog programa: Evidencija vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj i njihovih pravnih osoba (kojih samo Katolička crkva ima oko 2000), obavljanje nadzora nad djelovanjem vjerskih zajednica, kao i drugih poslova u primjeni ovoga Zakona. Zbog povećanja opsega poslova u provođenju ovoga Zakona, morat će se povećati broj službenika u ministarstvu nadležnom za poslove opće uprave za najmanje dva zaposlenika.

V. RAZLIKE IZMEĐU RJEŠENJA SADRŽANIH U KONAČNOM PRIJEDLOGU ZAKONA I RJEŠENJA IZ PRIJEDLOGA ZAKONA

U Konačni prijedlog zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica ugrađeni su prijedlozi i mišljenja iznijeti tijekom prvog čitanja Prijedloga zakona u Hrvatskom saboru kao i prijedlozi nadležnih odbora Hrvatskog sabora.

Razlike u tekstu u odnosu na raniji tekst Prijedloga zakona su sljedeće:

1. Članak 1. sadrži definiciju vjerske zajednice. U svezi s prijedlogom da se pri izradi ove definicije razmotri situacija u državama Europske unije napominjemo, da zakoni u ovim državama ne sadrže definiciju vjerske zajednice, te je stoga uz konzultaciju s predstavnicima pojedinih vjerskih zajednica izrađeno nekoliko verzija definicija vjerskih zajednica. Međutim, kako ni jedna od predloženih definicija nije bila prihvatljiva za sve vjerske zajednice, to se u članku 1. Konačnog prijedloga navodi da "Crkva odnosno druga vjerska zajednica u smislu ovoga Zakona je zajednica fizičkih osoba koje ostvaruju slobodu vjeroispovijedi jednakim javnim obavljanjem vjerskih obreda i drugim očitovanjem svoje vjere upisana u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj".
2. Prema prijedlogu Odbora za zakonodavstvo Hrvatskog sabora, u cijelom tekstu Konačnog prijedloga riječi "javna pravna osobnost" zamjenjene su riječima "pravna osobnost". U svezi s navedenom izmjenom ukazujemo da je pojam "javne pravne osobnosti" za vjerske zajednice preuzet iz Ugovora između Svete Stolica i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima u kojem se pojam "javne pravne osobnosti" rabi prema odredbama kanonskog prava (Codex iuris canonici) u kojem je propisano da "javne pravne osobe jesu skupnosti osoba ili stvari koje je osnovala mjerodavna crkvena vlast da u granicama koje su im određene u ime Crkve obavljaju, prema odredbi pravnih propisa, svoju zadaću koja im je povjerena radi općeg dobra."
3. Povodom iznijetih prijedloga da se prespita uvođenje vjerskog odgoja u ustanovama predškolskoga odgoja i ponudi prihvatljivije rješenje, kao i da se utvrdi mogućnost da učenici mogu odustati od vjeronauka i u tijeku školske godine, Ministarstvo prosvjete i športa predložilo je, zbog jasnijeg izričaja i bolje usklađenosti s postojećim propisim, novi tekst članka 13. Konačnog prijedloga, prema kojem program predškolskog odgoja **m o ž e** sadržavati i vjerski odgoj, koji se ustrojava sukladno zakonu i sporazumu kojeg sklapaju ministarstvo nadležno za predškolski odgoj i vjerska zajednica (stavak 1.). U tom smislu i u osnovnim i srednjim školama ustrojava se nastava vjeronauka kao izbornog predmeta sukladno propisanom nastavnom planu i programu kojeg sklapaju ministarstvo nadležno za osnovno i srednje školstvo i vjerska zajednica (stavak 2.), te novi tekst članka 13. Konačnog prijedloga više ne sadrži odredbu po kojoj bi nastava vjeronauka u osnovnim i srednjim školama bila obvezna za sve učenike koji se početkom školske godine za to opredijele.
4. U članku 17. stavku 2. Konačnog prijedloga izmijenjeni su kriteriji po kojima će vjerske zajednice dobivati iz državnog proračuna sredstva, čija će se godišnja visina određivati ovisno o vrsti i značaju vjerskih objekata (kulturnom, povijesnom, umjetničkom i sl.), te o djelovanju vjerske zajednice na odgojno-obrazovnom, socijalnom, zdravstvenom i kulturnom području i njenom doprinosu nacionalnoj kulturi, kao i humanitarnom i općekorisnom djelovanju vjerske zajednice. Za dodjelu sredstava iz državnog proračuna, kao i proračuna jedinica lokalne samouprave i proračuna jedinica područne (regionalne) samouprave, vjerske zajednice podnose nadležnom tijelu obrazloženi prijedlog.
5. Prema ranijim odredbama Nacrta prijedloga zakona (članak 12. stavak 2.) bilo je predviđeno da se godišnja visina sredstava iz državnog proračuna određuje

ovisno o broju vjernika, broju svećenika i drugih vjerskih službenika, broju vrsti i značaju (kulturnom, povijesnom, vjerskom i sl.) vjerskih objekata, humanitarnoj i drugim općekorisnim djelatnostima vjerske zajednice.

6. U članku 21. stavku 1. podstavku 1. Konačnog prijedloga propisano je da vjerska zajednica treba imati najmanje 50 vjernika. Smatramo da je navedeni broj vjernika za osnivanje vjerske zajednice realno određen i u odnosu na manje vjerske zajednice. U svezi s tim ističemo da je u pojedinim europskim državama broj vjernika potreban za osnivanje vjerske zajednice znatno veći, kao npr. u Švicarskoj 50.000, Češkoj 10.000,00 te u Mađarskoj 100 vjernika.

7. Konačni prijedlog više ne sadrži odredbu iz Nacrta prijedloga zakona prema kojoj je ministar nadležan za poslove opće uprave mogao imenovati posebno savjetodavno tijelo, prema prijedlogu Komisije za odnose s vjerskim zajednicama, radi davanja mišljenja o činjenicama zbog kojih se može odbiti upis u Evidenciju.